

Dr Zvezdan Savić

Fakultet fizičke kulture, Nišu

ISTORIJSKA METODOLOGIJA, PRIMENA I ZNAČAJ

1. UVOD

Jednom opštom analizom dosadašnjih istraživanja u oblasti fizičke kulture, možemo konstatovati da još uvek ova oblast nema svoju posebnu metodologiju istraživanja, bar ne konstituisanu u okviru jedne naučne discipline. Istraživanja u fizičkoj kulturi danas, realizuju se primenom metodoloških saznanja prirodnih i društvenih nauka, koji su našli adekvatnu primenu na oblast fizičke kulture kao bogatog područja društvene prakse.

Dakle, fizička kultura sa svoja tri područja sve se manje prepušta stručnjacima iz ove oblasti koji se oslanjaju na svoje bogato iskustvo, institucije i autoritet. Sve više raste potreba da se određeni problemi u fizičkoj kulturi rešavaju na osnovu naučno dokazanih metoda i postupaka za obradu podataka dobijenih na osnovu merenja i procenjivanja raznih fenomena u fizičkoj kulturi.¹

Danas su istraživanja u oblasti fizičke kulture sve brojnija i time su stečena dragocena iskustva koja su našla svoju primenu u praksi. U isto vreme iskristalisali su se i određeni metodološki postupci i putevi dolaženja do naučnih saznanja, što takođe predstavlja jedno bogato iskustvo za konstituisanje metodologije istraživanja u fizičkoj kulturi.

Prema dosadašnjim saznanjima u istraživanjima predmeta i pojava u oblasti fizičke kulture, može se govoriti o dva pravca - metodologije istraživanja: 1) *metodologija istraživanja sa naglašenim prirodnim, biološko-medicinskim pristupom (kineziološka antropologija)*² i 2) *metodologija istraživanja sa naglašenim aspektima društvenih nauka*. Istraživanja u fizičkoj kulturi, prvog pravca u dosadašnjoj praksi preovladala su istraživanja društvenog karaktera. Međutim, ako fizičku kulturu posmatramo kao društvenu praksu, oseća se potreba da se radi i na konstituisanju metodologije koja će biti jedinstvena, ali sa naglašenim karakteristikama istraživačkih metoda, puteva i postu-

---

¹ Prema: Vojislav, S.: (1980) *Uvod u istraživački rad*, Fakultet za fizičko vaspitanje, Beograd, str. 15.

² Vidi: Malacko, J., Popović, D.: (2000) *Metodologija kineziološko antropoloških istraživanja*, Fakultet za fizičku kulturu Univerziteta u Prištini, Leposavić, predgovor.

paka društvenih nauka. Ovime se ustvari dobija na jednoj širini i spektru istraživačkih fenomena u oblasti fizičke kulture.

Veliki broj autora smatra da *istorijska metodologija* u ovom prostoru društvene metodologije zauzima značajno mesto. U svakoj nauci se nastoji da se pored opisivanja i objašnjenja, radi i na predviđanju onoga što će se desiti u budućnosti, a to je nemoguće ako se prvo ne spozna istorija problema ili pojave. Ovo istraživanje pokušaće da približi i ukaže na primenu i značaj istorijske metodologije u fizičkoj kulturi.

2. PROBLEM, PREDMET I CILJ ISTRAŽIVANJA

Na dosadašnjoj etapi istraživanja u oblasti fizičke kulture postavljaju se niz značajnih pitanja koje treba rešiti kako bi se stvorili realni preduslovi za konstituisanje metodologije istraživanja u ovoj oblasti, a time i određivanja mesta, uloge i značaja istorijske metodologije. **Problem** ovog istraživanja upravo se implicira u nerešenim pitanjima. Jedno od osnovnih pitanja je: šta je ustvari osnova istraživanja u fizičkoj kulturi. Drugo pitanje možemo definisati kao, koje bi to metode saznanja bile primenjene u istraživanjima i treće pitanje određivanja tehnika i metoda za prikupljanje i obradu podataka.

Kada nam je sve ovo poznato, možemo sa lakoćom odrediti **predmet** ovog istraživanja. On bi se bazirao na adekvatnom prikazu, isticanja primene i značaja istorijske metodologije i istorijske metode u istraživanjima u oblasti fizičke kulture. Ovo sigurno neće biti lako, obzirom na to da su istraživanja ovog karaktera nedovoljno zastupljena u odnosu na istraživanja prirodnog, biološko - medicinskog karaktera. Međutim, u poslednje vreme sve je veći broj naučnih i stručnik radova koji imaju karakter društvene metodologije.

Konstituisanje nove metodologije fizičke kulture sa adekvatnim metodama, tehnikama, instrumentima za prikupljanje podataka i specifičnim metodama za analizu-obradu podataka, predstavljaće i jedan doprinos ove rasprave i može se reći da bi to i bio **cilj** ovog istraživanja.

3. ISTORIJSKA METODOLOGIJA

Naučno-istraživački rad u oblasti fizičke kulture-prakse postao je sastavni deo opšteg razvoja ovog područja društvene nadgradnje. Tako da, sva dosadašnja istraživanja predstavljaju bez obzira na svoju manju ili veću vrednost u oblasti istraživanja, jedno dragoceno iskustvo za konstituisanje jedne specifične metodologije istraživanja u fizičkoj kulturi. Neosporno je da se u ovoj oblasti putem eksperimenta, statistike i empirije (uzročno-posledične veze) objektiv-

nije utvrđuju određene zakonitosti. Međutim, ovaj trend ima i neke svoje negativnosti. One se uglavnom svode na: primenu nedovoljnog broja testova za procenu i merenje istih sposobnosti, na nedovoljno dobro organizovan eksperiment i merenja i procenjivanja unutar njega i na opšta zaključivanja pomoću statističko-matematičkih metoda i modela. Ovako dobijeni rezultati nedovoljno se primeljuju u praksi, jer većina stručnjaka iz prakse nije osposobljena za primenu naučnih istraživanja u praksi.

Kod istraživanja teorijsko aplikativnog, istorijskog tipa realnost je nešto drugačija. Rezultate ovih istraživanja moguće je realnije primeniti i sprovesti u praksi, pa su zato i interesantiji za neposredne izvršioce u procesu nastave. Za potrebe prakse se često ova istraživanja i namenski sprovode, mada ne treba zapostaviti i lične afinitet pojedinih istraživača. Kod ovih istraživanja zamera se što je moguća subjektivna procena i kritika određenih istorijskih izvora, što se ostavlja na savesti svakog istraživača. Ovo je ujedno i kriterijum na osnovu koga se oni dele na kvalitetne i manje kvalitetne istraživače. Zato je neophodno u istraživanjima istorijskog tipa oslanjati se na primarne izvore koje treba kritički obraditi.

Svaka nauka u načelu predstavlja konkretizovano, sređeno, sistematizovano i provereno saznanje o nečemu, tj. organizovanu istraživačku delatnost usmerenu ka saznanju određenih prirodnih ili društvenih pojava, pomoću odgovarajućih naučnih metoda.³ Kao sistematizovano saznanje o određenim oblastima i pojavama, svaka nauka predstavlja jedinstvo teorije i prakse, to jest satoji se iz teorijsko-saznajnog i praktičnog istraživačkog rada, koji označava sistematsko traganje za činjenicama na osnovu kojih se dolazi do određenih naučnih principa i zakonitosti. Radi toga sve nauke imaju svoj *predmet* istraživanja i sopstveni *naučni metod*, koji prestvlja određeni način ili put teorijskog sticanja, proveravanja i razvitka naučnog saznanja.⁴

Istorijska metodologija predstavlja ustvari uređena pravila, puteve naučnog saznanja u oblasti istraživanja istorije tj. istorijskih pojava. Razvojem istorijske nauke usavršavala se i metodologija, koja je time dobijala na značaju ali i široj primeni. Istorijska metodologija bazira se na postupcima i pravilima koji osposobljavaju istraživače za istraživanja istorijskog karaktera sa širokim spektrom primene. Razvojem istorijske nauke usavršavala se i metodologija, koja ustvari preuzima najznačajniju ulogu u obučavanju istoričara i ostalih stručnjaka za naučno istraživački rad. Ovo istraživanje, ukazati će na opšti značaj, prednosti i samu primenu istorijske metodologije u naučno istraživačkom radu.

---

³ Stefan, I.: (1994) *Istorija fizičke kulture, Staro doba i srednji vek*, FFK, Beograd, str.11.

⁴ Šešić, B.: (1974) *Osnovi metodologije saznanja*, Beograd, str. 1.

4. ISTORIJSKI METOD

Kao i ostale nauke i istorija ima svoj predmet istraživanja, takođe i sopstveni naučni metod, pomoću koga se dolazi do naučnih rezultata, odnosno, saznanja. Ranije smo napomenuli da je predmet istraživanja u istoriji, događaji koji su se desili u prošlosti a vezani su za čoveka kao društveno biće u određenom vremenskom i prostornom okruženju. Zato istoričari smatraju da predmet istorijskih istraživanja traganje za istorijskim činjenicama, odnosno određenih istorijskih pojava iz prošlosti, koju istoričar istraživač mora da adekvatno rekonstruiše.

Međutim, moramo znati da svaki događaj iz prošlosti se ne smatra istorijskom činjenicom, već da su istorijske činjenice samo oni događaji iz prošlosti koji, zbog saznanja za određenu istorijsku pojavu i proces, mogu da postanu predmet istraživanja. To su zapravo sve one pojave i događaji u životu ljudi, koji se mogu, upotrebiti u naučnoj rekonstrukciji određenog istorijskog zbivanja u toku naučnoistraživačkog rada istoričara.⁵

Osnovi metod u istorijskog metodologiji je *istorijski metod*. Istorijski metod je metod koji se prvenstveno upotrebljavaju istorijske nauke. Ona dakle, vodi poreklo iz tih nauka. Međutim, danas je sigurno da to nije specifičan metod samo istorijskih nauka. Vremenom je ovaj metod našao primenu i drugim društvenim, prirodnim nauka pa je tako našao i primenu i u Istoriji fizičke kulture kao sastavnog dela društvene ndgradnje. Dakle, istorijska metoda nije odlika onih nauka koje se samo bave društvenom istorijom, već se može koristiti u prirodnim, psihološkim i društvenim naukama.

Princip istorizma je u filozofiji sistematski i svstrano uveo Hegel, mada je i pre Hegela bilo je pokušaja istorijskog načina mišljenja u samoj filozofiji. S druge strane, u prirodne nauke je princip istorizma na svoj način uveo Darwin. Jedan od primera primene istorijskog razmišljanja je Kantova teorija o nastanku sveta.⁶

Dakle za upoznavanje prošlosti, bez obzira koliko ona bila daleka, istraživačima je na raspolaganju jedino *istorijska metoda*, koja je upravo nastala da bi se istraživali istorijski ostaci i tradicija. Ovde se radi o analizi sadržaja pisanih dokumenata, obradi istraženog materijala ili rad sa dokumentacijom koja je sakupljana i sačuvana od zaborava radi oživljavanja sećanja na minule događaje i predstavljanje istih u pravom svetlu. Ovde se sne sme zapostaviti subjektivni odnos istraživača prema određenim činjenicama koji može biti presu-

⁵ Stefan, I.: (1994) *Istorija fizičke kulture, Staro doba i srednji vek*, FFK, Beograd, str. 12.

⁶ Gligorije, Z.: (1974) *Osnovi metodologije nauke*, Institut za političke studije Fakulteta političkih nauka, Beograd, str. 129.

dan kod donošenja određenih istorijskih zaključaka. Tako dolazimo do toga da je istorijski metod jedinstven, bez obzira na primenu u različitim naukama.

Istorijski metod se odvija u etapama, koje su povezane radnjama i misaonim operacijama u kojima se može izdvojiti i neka dominantna karakteristika. Rasprava o etapama primene istorijske metode ima metodološki karakter.⁷ Pošto istorijska metoda ima četiri kompleksna dela-faze koje su međusobno povezane. Metodologija istorije nas dakle upućuje na pravilnu upotrebu niza postupaka i pravila tokom naučnoistraživačkog rada. To su sledeći delovi:

1. Prikupljanje i poznavnje izvora (heuristika),
2. Kritika izvora (kritika teksta i kritika iskaza),
3. Sinteza (uopštavanje i spajanje) i
4. Ekspozicija (izlaganje, saopštavanje rezultata).⁸

Samo njihovom valjanom primenom u svim fazama istorijskog metoda može se doći do pouzdanih rezultata u istorijskoj nauci.

5. PRIMENA I ZNAČAJ

Dakle, moramo da imamo u vidu da najveći stepen razvoja nekog predmeta, pojave omogućava da se bolje shvati njegova istorija. Taj najveći stepen razvoja nam omogućava da bolje shvatimo njegovu strukturu, pomoću koje mi indirektno saznamo nešto i o istoriji, o tome kako se on razvijao. Prema tome, ako želimo da istražujemo neki predmet, pojavu onda ih trebamo istraživati kada su dostigli najveći stepen svoga razvoja.

Lenjin je u vezi sa primenom istorijskog metoda rekao da se ne bi smela zaboraviti osnovna istorijska veza, da svako pitanje a to znači da svaki predmet, pojava o kome se istražuje, treba posmatrati sa gledišta istorijskog nastajanja. Tj. trebamo sagledati kako je taj predmet, pojava nastala i kako se razvijala.

Istorijski metod nam omogućava da rasvetlimo prošlost, ali i bolje spoznamo budućnost. U potpunosti se možemo osloniti na ovaj metod kada želimo da predvidimo i dalji razvoj istraživane pojave na osnovu njenog dotadnjeg razvoja. Ovo je moguće iz razloga što istraživana pojava u predhodnom periodu je pokazala određene tendencije razvoja. Ako smo dobro razumeli te tendencije, onda ćemo lakše shvatiti i njen dalji razvoj. Slična je situacija i sa pojavama u fizičkoj kulturi.

Sva istraživanja nastala istorijskom metodom dobijaju pravi smisao u završnoj formi-ekspoziciji, tj, završnom razmatranju o tome šta je istraživano. Forme završnih radova u Istoriji fizičke kulture najčešće se sreću u vidu: *pre-*

⁷ Zdravko, D.: (2004) *Metodološke studije*, Filozofski fakultet, Kosovska Mitrovica, str. 68.

⁸ Stefan, I.: (1994) *Istorija fizičke kulture, Staro doba i srednji vek*, FFK, Beograd, str. 18.

glednih radova, raprava, stručnih i naučnih radova, udžbenika, publicističkih radova i zbirka dokumenata. Ono što je karakteristično posebno za istraživanja studenata Fakulteta fizičke kulture imaju formu ekspozicije: *seminarskih, diplomskih i magistrskih radova, kao i doktorskih disertacija.* Ova istraživanja imaju posebno smisla i značaja obzirom na još uvek nedovoljno istražena područja u istoriji fizičke kulture.

Trebamo se podsetiti pravila pisanja i istraživanja, da svaki istraživački rad dobija svoj puni smisao onda kada ugleda svetlost dana i postane dostupan široj čitalačkoj publici. U toj svojoj završnoj fazi istraživačke delatnosti i sam istraživač dolazi do punog izražaja svojim intetelektom i sposobnošću za pisanje, kod izbora pravih istorijskih izvora zaključivanja, kada daje konačnu kritiku ili sud o pojavi koja se desila u prošlosti. Jezička i stilska komponenta rukopisa takođe su sopstvene svakom autoru-istraživaču i po njoj se oni i razlikuju.

Fizička kultura kao deo društvene nadgradnje predstavlja još nedovoljno istraženo polje za primenu istorijske metodologije. Podsetimo se samo pojedinih događaja u prošlosti koji su od velike važnosti (antičke olimpijske i cirkuske igre, gladijatorske borbe, pokreti humanizma i renesanse, sokolski pokret...) koji su i danas nedovoljno istraženi i proučeni.

Značaj ovih istraživanja je u toliko veći kada se podsetimo da se rezultati ovakvih istraživanja adekvatnije primenjuju u praksi i imaju celovitiju implikaciju na dalja istraživanja. Istraživanja u fizičkoj kulturi istorijskog tipa, nedvosmisleno ukazuju na to da je i tu istorijska metoda našla svoju punu primenu. Uloga istraživača u istraživanjima ovog tipa je u toliko veća ako se zna da se od njega očekuje šire obrazovanje i poznavanje problematike više naučnih disciplina. Zato i radovi-istraživanja istorijskog karaktera time dobijaju još više na značaju i vrednosti, kao i same pojave i događaji iz prošlosti koji se istražuju, a time i fizička kultura uopšte.

LITERATURA

1. Good-Skates.: (1967) *Metode istraživanja u pedagogiji, psihologiji i sociologiji*, Otokar keršovani, Rijeka.

2. Delečić, Z.: (2000) *Metodika naučnog rada u historiografiji*, Filozofski fakultet Univerziteta u Prištini, Pruština.

3. Delečić, Z.: (2004) *Metodološke studije*, Filozofski fakultet Kosovska Mitrovica, Kosovska Mitrovica.

4. Živanović, N.: (2000) *Prilog epistemologiji fizičke kulture*, Panoptikum, Niš.

5. Ilić, S.: (1994) *Istorija fizičke kulture*, Staro doba i srednji vek, Fakultet fizičke kulture, Beograd.

6. Malacko, J., Popović, D.: (2000) *Metodologija kineziološko antropoloških istraživanja*, Fakultet za fizičku kulturu Univerziteta u Prištini, Leposavić.

7. Stefanović, V.: (1980) *Uvod u istraživački rad*, Fakultet za fizičko vaspitanje, Beograd.
8. Zaječaranović, G.: (1974) *Osnovi metodologije nauke*, Institut za političke studije Fakulteta političkih nauka, Beograd.
9. Šešić, B.: (1974) *Osnovi metodologije saznanja*, Beograd.
10. Šušnjić, Đ.: (1999) *Metodologija, kritika nauke*, BIGZ, Bograd.

„Pobjeda”, 15. mart 2005.

ЈУЧЕ У КОТОРУ ОДРЖАНА КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА НОВИНАРЕ УОЧИ ПРВОГ КОНГРЕСА ЦРНОГОР- СКЕ СПОРТСКЕ АКАДЕМИЈЕ

Поповић: Преко спорта Црна Гора се најефикасније представља свијету

Котор, 14. марта - Поводом одржавања првог Конгреса Црногорске спортске академије и друге међународне конференције ЦСА, у Котору је одржана конференција за новинаре на којој су, уочи овог скупа, који ће од 31. марта до 2. априла одржати у граду под Ловћеном, говорили су председник ЦСА др Душко Бјелица, члан Председништва ЦОК-а Андрија Поповић и извршни директор АД “Фјорд”, Радослав Миличевић.

На задате теме “Методологија и технологија рада у спорту” и “Друштвено-економски односи у спорту”, према ријечима др Душка Бјелице, послато је 120 радова, које су припремили 153 аутора и коаутора из наше земље и иностранства. Пријављени радови ће из разних углова освјетлити најављене теме, а биће ријечи, свакако, и о актуелностима националног програма развоја спорта у Црној Гори.

Пуну подршку организовању научног скупа у Котору дао је Црногорски олимпијски комитет, чији је представник Андрија Поповић истакао потребу веће бриге државе

Црне Горе за развој спорта, јер се баш преко спорта Црна Гора на најефикаснији начин представља свијету. Зато је и неопходно да и на предстојећем скупу у Котору буде трасиран ефикасан пут за развој спорта и потпуно афирмисање на међународној сцени. У том правцу очекује се допринос учесника Конгреса у Котору кроз неке од најављених радова.

Истичући везу спорта са туризмом, као и заинтересованост АД “Фјорд” за повезивање са спортском активношћу, извршни директор тог предузећа, Радослав Миличевић, рекао је да, осим организовања предстојећег научног скупа, та је фирма заинтересована за даља улагања у стварању што повољнијих услова за долазак спортиста у Котор.

Осим учесника - аутора радова, учешће су најавили представници школа, факултета, спортских савеза и клубова, који се интересују за теме које ће бити саопштене и анализирани на предстојећем Конгресу Црногорске спортске академије у Котору.

Д. Давидовић